

PANAMA

FOLKMÄNGD: 3,1 milj. / HUVUDSTAD: Panama

GRUNDLÄGGANDE ILO-KONVENTIONER SOM RATIFICERATS: 29 - 87 - 98 - 100 - 105 - 111 - 138 - 182

■ Ekonomiska stimulansåtgärder för företag, avreglering och ökad flexibilitet i anställningsförhållandena fortsätter att hindra organisering av fackföreningar i Panama. De organisationer som finns drabbas av repressalier, hotelser och kampanjer för avregistrering när de kräver sina rättigheter eller blir inblandade i större nationella policybeslut.

■ LAGSTIFTNINGEN

Skydd men begränsningar för organisering

Anställda i privat sektor har frihet att bilda och gå med i fackföreningar. Arbetsmarknadsministeriet är enligt lag skyldigt att främja skapandet av fackföreningar där det inte finns några. Ledarna i fackföreningar, inklusive i organisationer som håller på att bildas, har anställningskydd.

Det finns emellertid begränsningar. På varje företag får det bara finnas en fackförening. Fackförbund får bara ha en avdelning per provins och det krävs minst 40 medlemmar för att bilda en avdelning. Den siffran är alltför hög enligt internationella normer. Alla ledamöter i fackliga styrelser måste vara panamaner. Det fackliga skyddet omfattar bara 11 fackföreningsmedlemmar.

Strejkrätt

För att en strejk ska vara laglig måste en absolut majoritet av de anställda på företaget rösta för den. Strejker får bara utlysas för krav på bättre arbetsvillkor i samband med kollektivavtal eller i protest mot upprepade kränkningar av lagstadgade rättigheter. Strejker får inte utlysas i protest mot regeringens politik, för högre minimilön eller för erkännande av en fackförening. Federationer, konfederationer och centralorganisationer får inte utlysa strejk.

1996 års dekret försvagade strejkrätten genom att föreskriva bindande skiljeförfarande och medling, presentera en lång lista på tjänster som inte får omfattas av strejk och ge Arbetsmarknadsministeriet befogenhet att förlänga den listan.

Fackliga rättigheter i offentlig sektor

Offentliganställda har inte rätt att bilda fackföreningar. Enligt 1994 års lag om statlig tjänst får statstjänstemän bilda "föreningar" och förhandla kollektivt, men bara om de har minst 50 medlemmar. Det får bara finnas en förening per institution. Föreningarna kan i sin tur bilda federationer och bedriva kollektivavtalsförhandlingar.

Regeringen kan avbryta strejker i den offentliga sektorn genom att föreskriva obligatoriskt skiljeförfarande. Lagen kräver att statsanställda garanterar ett minimum av verksamhet och regeringen kan tvångsinkalla minst 50 procent av de anställda i oundgänglig verksamhet. Listan över sådan verksamhet innehåller transporter, som inte finns med i ILO:s definition av begreppet.

Särskilda restriktioner

Lagen som reglerar den självständiga myndigheten för Panamakanalen förbjuder de anställda att strejka men tillåter fackföreningar och kollektiva förhandlingar.

Frizoner

I frizonerna måste alla arbetskonflikter lösas genom skiljeförfarande. En strejk är bara laglig sedan skiljeförfarandet pågått i 36 arbetsdagar. Om detta inte respekteras, kan strejkande dömas till böter eller avskedas. Lagen som reglerar frizoner gäller också teletjänstcentraler.

En lag från 1986 uteslöt alla som tar emot råmaterial från företag och bearbetar dem i hemmet från kategorin arbetare. De nekas därmed alla rättigheter som arbetstagar har, inklusive rätten att bilda fackföreningar.

■ RÄTTIGHETERNA I PRAKTIKEN

Dåligt skydd i offentlig sektor

Lagen om statlig tjänst ger föga skydd eftersom det i praktiken bara är omkring 10 000 personer som betraktas som statstjänstemän. De återstående 140 000 anställda i offentlig sektor nekas föreningsrätt.

Avregleringar av anställningskontrakt och frihet att avskeda anställda påverkar föreningsfriheten. Avregleringen av anställningskontrakt och flexibiliteten som sprider sig har i praktiken gjort det svårare att bilda fackföreningar. En arbetsmarknadslag från år 1992 uteslöt en arbe-

tarkategori från rätten till fasta anställningar under de första tre årens anställning. Den nekade dem också rätten att organisera sig.

I privat sektor anställs personal i regel på tillfälliga kontrakt, ofta för bara tre månader – en period som förnyas under flera år. Mot bakgrund av de otrygga förhållandena och det ständiga hotet om avskedande beslutar arbetare sig oftast för att inte gå med i någon fackförening för att ha kvar sina jobb.

1986 och 1995 års förändringar av arbetsmarknadslagarna ger företag frihet att avskeda personal av ekonomiska skäl och begränsar den högsta ersättningen för osakliga avskedanden till tre månadslöner. Denna avreglering påverkar indirekt föreningsrätten eftersom alla vet att medlemskapet i en fackförening ofta visar sig vara den verkliga anledningen till att någon avskedades, oavsett om detta erkänns eller inte. Eftersom det inte finns krav på att sådana beslut ska motiveras finns det inga hinder för företagens användning av antifackliga strategier. Samtidigt begränsades rätten till kollektiva förhandlingar genom införandet av individuella arrangemang som konsoliderade de ojämlika förhållandena mellan anställda och arbetsgivare.

Detta förklarar varför det inte finns några fackföreningar inom exempelvis handeln, som är en av de viktigaste ekonomiska sektorerna i landet.

Fackföreningar kringgås

Arbetsgivare har rätt att teckna kollektivavtal med oorganiserade löntagare på grund av den lagtolkning som de administrativa myndigheterna och domstolarna tillämpar. De fackliga organisationerna säger att detta sker också där det finns fackföreningar och till och med där det redan finns kollektivavtal. Företagen själva uppmuntrar ofta bildandet av parallella fackföreningar som ett sätt att neutralisera den som redan finns och förhandla fram kollektivavtal som passar dem bättre.

De administrativa procedurerna som måste gås igenom före en strejk används för att olagligförklara strejker. En lista med förhandlingskrav kan exempelvis förklaras oacceptabel om den rör ändringar av ett befintligt kollektivavtal.

Ett dekret från år 1998 om sjömän till havs och på segelbara vattenvägar gör kollektivavtal valfria och inte obligatoriska som för alla andra löntagare som omfattas av arbetsmarknadslagarna. Centralorganisationerna hävdar att det kryphålet utnyttjas för att neka de berörda löntagarna rätt att förhandla och strejka för krav på kollektivavtal.

Arbetsmarknadsministeriet främjar inte fackföreningar

Arbetsmarknadsministeriet har inte gjort några försök att främja facklig organisering. Den har därför kommit att bidra till mediernas budskap som i de flesta fall stödjer antifackliga företagsledares politik.

Frizoner

Det finns inga kollektivavtal i frizonerna.

■ KRÄNKNINGAR UNDER ÅR 2006

Bakgrund

Den 22 oktober hölls en nationell folkomröstning för att lägga grunden till beslut om huruvida projektet för utvidgning av Panamakanalen skulle accepteras eller inte. Många fackliga organisationer och de flesta av landets arbetar- och folkrörelser gjorde kampanjen emot utvidgningen till en huvudfråga under år 2006. Hela processen, som utmynnade i ett ja till utvidgningen, omgavs av konflikter, hotelser och kampanjer för att svartmåla de mest militanta arbetarledarna i kampen. I september greps fyra fackföreningsledare när de delade ut flygblad till stöd för Nejkampanjen.

Sparkade fackföreningsmedlemmar får inte tillbaka jobben

År 2006 upprepade statstjänstemannaförbundet FENASEP (Federación Nacional de Asociaciones de Servidores Públicos) sina klagomål till ILO mot staten Panama för att den inte återanställt fackföreningsledare som den tidigare regeringen avskedat. FENASEP beklagar att regeringen struntat i ILO:s rekommendationer i den frågan. 30 fackföreningsledare har fortfarande inte återtagits i tjänst och de som arbetar på andra statliga institutioner har inte fått ut lön de gick miste om på grund av avskedandena.

I januari skickade Arbetsmarknadsministeriet brev till ledningarna för de olika berörda institutionerna och begärde att dessa anställda skulle tas tillbaka men detta krav ignorerades till och med av Arbetsmarknadsministeriets egna avdelningar. Ministeriet är en av de 15 institutioner som gjort avskedanden och tre fackföreningsledare som arbetade där har inte fått komma tillbaka.

Repressalier för krav på rättigheter

Företaget Valores, ett panamanskt dotterbolag till Group 4 Securities, sparkade 40 anställda den 17 oktober för att de deltagit i en protest arrangerad av Unión de Trabajadores de Agencias de Seguridad. Förbundet begärde bättre arbetsvillkor, högre löner, betald övertid och